

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

AN ANALYSIS OF FACTORS EFFECTING THE EFFICIENCY OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

อรรรรณ ป้อมคำ*

ดร.สมเกียรติ ทานอก**

ดร.ประชุม รอดประเสริฐ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง 2) เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างและ 4) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 480 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) โมเดลเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแบบสุดท้ายมีค่าสถิติดังนี้ ค่า Chi-square = 84.42, df = 73, P = 0.17000, RMSEA = 0.018 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพล ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า อิทธิพลทางตรง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง 4 ตัวแปรเรียงลำดับจากค่ามากไปหาน้อย คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ (LEAD) ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECH) ปัจจัยการจัดองค์การ (ORGAN) และ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ (CULT) อิทธิพลทางอ้อมได้แก่ (1) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผ่านภาวะผู้นำ และ การจัดองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.84 และ 0.33 ตามลำดับ (2) ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26 และ (3) ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.39 และอิทธิพลรวม พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

* ศึกษานิเทศก์ สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

** อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

*** รองศาสตราจารย์ บัณฑิตพิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ตัวแปร และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 1 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปหาค่าน้อย คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ ปัจจัยวัฒนธรรม องค์การปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยการจัดองค์การ

4. ผลการศึกษาการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันกับแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย จำนวนทั้งหมด 5 ท่าน

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

This research aimed to 1) investigate the level of the efficiency knowledge management and the level of factors affecting the efficiency knowledge management in the basic educational institutions in the lower northern region as classified by position, gender, age and administrative as well as teaching experiences, 2) check the convergence of the developed casual factor model affecting the effective knowledge management in the basic educational institutions with the empirical evidence, 3) study both direct and indirect and total impacts effect of factors affecting the effective knowledge management in the basic educational institutions in the lower northern region, and 4) provide the guidelines of the effective knowledge management in the basic educational institutions in the lower northern region. The sample group derived from simple random sampling was 480 subjects. The research instruments were questionnaires for the educational institution administrators and the institutions' heads of the academic affairs, and semi-structured interviews with the experts in order to propose the guidelines for the effective knowledge.

The research results were as follows.1. The level of the effective knowledge management and the level of factors affecting the effective knowledge management showed that, in general, both were in the high level. 2. The model by researcher was fit to the empirical data. The statistic values of the final model were as follows: The values of Chi-square = 84.42, $df = 73$, $P = 0.17000$, $RMSEA = 0.018$. These values showed the convergence of the model with the empirical data. 3. The results of both direct and effects impacts as well as total effects of factors affecting the effective knowledge management in the basic educational institutions showed that the direct effect's coefficient values were four factors of leadership, information technology at, organization management and organizational culture at 0.01 respectively. The indirect effects of the effective knowledge management in the basic educational institutions were from three factors of 1) organizational culture through leadership and organization management at the values of 0.84 and 0.33 respectively, 2) information technology through organization management at 0.26, and 3) leadership through organization management at 0.39. The total effects showed of three factors on the effective knowledge management with the statistical significance but one factor 4. Relating the results from the study of the causal relationship of the factors affecting the effective knowledge management. five experts corresponded with the research theory.

Keywords : Knowledge Management, Efficiency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ระดับการศึกษาและความสามารถของประชากรเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เป็นอย่างดี ประชากรยังมีความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ของตนเองได้มากเพียงใด ก็จะช่วยสร้างสรรค์นำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นภารกิจหลักของการศึกษาไทยที่ต้องปรับกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาการศึกษาสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society a Economy) ซึ่งเป็นสังคมที่ความรู้กลายเป็นทรัพยากรที่มีค่า การพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็ง จะช่วยสร้างสรรค์ค่านิยม จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาประเทศ

แนวความคิดจัดการความรู้ เป็นแนวคิดองค์รวมที่บูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันทั้งในฐานะที่เป็น “การจัดการสารสนเทศ” (Management of Information) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์และหรือสารสนเทศศาสตร์ มิติดังกล่าวความรู้เป็น “วัตถุที่สามารถจำแนกและจัดการในระบบสารสนเทศได้” นอกจากนั้นยังเป็นแนวคิดเกี่ยวกับ “การจัดการเกี่ยวกับบุคคล” (Management of People) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้าน ปรัชญา จิตวิทยา สังคม วิทยา ธุรกิจ และการบริหารจัดการ มิติดังกล่าวความรู้เป็น “กระบวนการเป็นกลุ่มของทักษะและความรู้ที่มีความเป็นพลวัตมีความซับซ้อนซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง” ดังนั้น ขอบเขตของการจัดการความรู้จึงมีความกว้างขวางและซับซ้อนครอบคลุมถึงศาสตร์ต่างๆ จำนวนมาก ได้แก่ การบริหารจัดการ การปฏิบัติ หลักปรัชญา เทคโนโลยี กลยุทธ์ และลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งนี้โดยมีแกนหลักที่สำคัญคือ “กระบวนการจัดการความรู้” (Knowledge Management Process) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลักที่สำคัญ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้

การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ การใช้ความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการสร้างความรู้ใหม่เป็น วัฏจักรที่สืบเนื่องกัน (Beckman, 1999)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงาน เพื่อการปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันต่อสถานการณ์โลก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง เพราะการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นวิธีการที่จะใช้ทรัพยากร และปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงกำลังคนที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าที่สุด โดยมีการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุดและจะช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้ เช่น เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาได้รวดเร็ว โดยค้นคว้าจากผลการจัดการความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ทางสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อค้นหาว่าแนวทางการแก้ปัญหาที่เคยสำเร็จมาแล้ว ซึ่งได้มีการรวบรวมเก็บไว้บนฐานเครือข่ายคอมพิวเตอร์นั้น มีแนวทางวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร และวิธีนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติที่มีปัญหาสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ในเรื่องที่ตนประสบปัญหาได้โดยตรงและรวดเร็ว จึงเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทำให้ประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณในการทำงาน และยังสามารถค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสถานศึกษา การจัดการความรู้ที่ได้มาโดยวิธีแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในงานที่ปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถขจัดปัญหา ที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้ และทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอนยังเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยการเรียนรู้ต่อยอด จากความรู้ที่ฝังในตัวตนของผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนมาก่อนสถานศึกษาไม่ต้องเสียเวลาทำวิจัยและพัฒนาในเรื่องบางเรื่อง เพราะสามารถใช้ความรู้ที่ได้มาจากการสะสมไว้แล้วจากบุคคล หรือจากส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อนำมาต่อยอดความรู้ได้เลยทำให้เกิดแหล่งความรู้ในสถาน

ศึกษาที่สามารถเรียกใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว และเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้รับรู้และได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากปัญหาและความจำเป็นของการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างมีการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับใด โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างที่พัฒนาขึ้นกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ปัจจัยที่นำมาศึกษา มีน้ำหนักของ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่างในการบริหารจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นแนวทางในการนำการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการความรู้ในหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง และเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์บริหาร/ประสบการณ์สอน
2. เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาค

เหนือตอนล่าง ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง
4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีศรีตำบล และเปิดสอนระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง โรงเรียนละ 2 คน จำนวน 1,242 คน จากจำนวน 621 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีศรีตำบล และเปิดสอนระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 480 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์เป็นผู้บริหาร/ประสบการณ์สอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยครอบคลุมเนื้อหาการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยได้จัดเรียงเนื้อหา และ

ข้อคำถามตามลำดับของปัจจัยที่นำมาศึกษา จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) การถ่ายโอนความรู้ และ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ มีค่า IOC เท่ากับ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .95

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตามการรับรู้ของตนเองลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 4 ปัจจัย มีค่า IOC เท่ากับ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .88 โดยจัดเรียงเนื้อหาและข้อคำถามตามลำดับของปัจจัยที่นำมาศึกษา ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การสื่อสาร การเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม

3.2 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร ได้แก่ เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

3.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคลิกภาพ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสติปัญญา

3.4 ปัจจัยด้านการจัดองค์การ จำแนกเนื้อหาตามตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร ได้แก่ การจัดหน่วยงาน และการกำหนดโครงสร้างองค์การ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารจัดการระดับนโยบาย/ การตรวจติดตามประเมินคุณภาพ/ การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานระดับสถานศึกษา ได้พิจารณาความเหมาะสมกับบริบท ความเป็นไปได้ และนำไปใช้ประโยชน์พร้อมให้ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการคือการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาลักษณะของข้อมูลแต่ละตัวแปรโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์

ของการวิจัย 4 ข้อ คือการวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและครูเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานได้ผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน

1.2 ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและครุมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครุมีความรู้ความสามารถในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายภายนอก (Internet)

1.3 ปัจจัยภาวะผู้นำ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารวางตัวได้เหมาะสม แสดงตัวเป็นมิตรกับครูทุกคน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครุมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

1.4 ปัจจัยการจัดองค์การ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูใช้ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูรับรู้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

1.5 ปัจจัยการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารและครุนำองค์ความรู้ที่ได้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูมีการเขียนบทความลงในวารสารเอกสารสิ่งพิมพ์

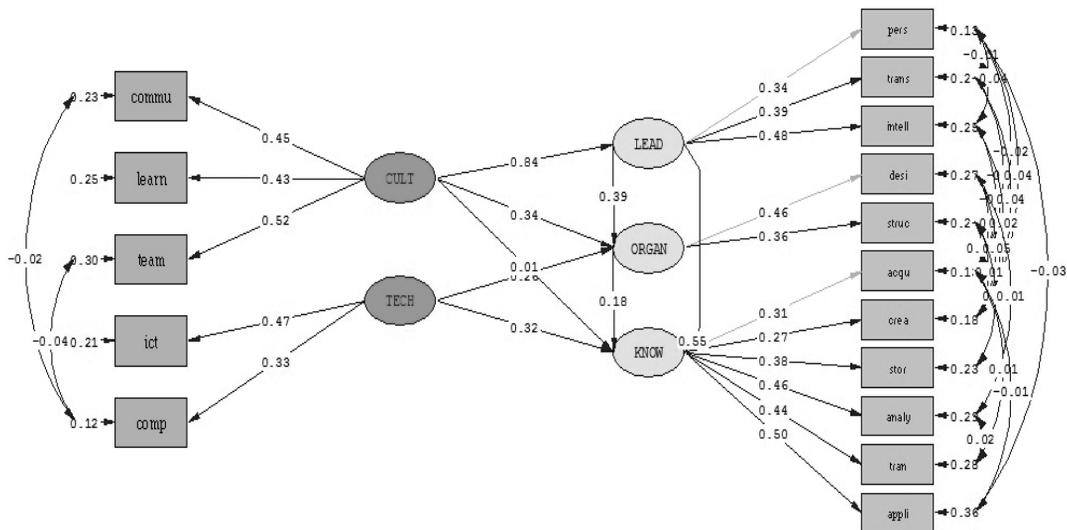
เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการเป็นผู้ตอบคำถาม จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละปัจจัยจะเห็นว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละปัจจัย พบว่า ทุกปัจจัยไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการเป็นผู้ตอบคำถาม จำแนกตามเพศ พบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของทั้งเพศชายและเพศหญิงอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละปัจจัยจะเห็นว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละปัจจัย พบว่า ทุกปัจจัยไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการเป็นผู้ตอบคำถาม จำแนกตามอายุ พบว่าทุกกลุ่มอายุไม่แตกต่างกัน

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ปรากฏผลดังนี้

Chi-Square=84.42, df=73, P-value=0.17000, RMSEA=0.018

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า มีค่า Chi-square = 84.42, df = 73, P = 0.17000, ค่าดัชนี GFI = 0.98, AGFI = 0.96, NNFI = 1.00, CFI = 1.00, Standardized RMR = 0.023, RMSEA = 0.018 และ CN = 576.49 ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้

แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปร ปรากฏผลดังนี้

2.1 ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ พบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (0.01) และวัฒนธรรมองค์การส่งตรงไปยังภาวะผู้นำ (0.84) อย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการจัดองค์การ (0.34) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกต จะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ การสื่อสารและการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.52, 0.45, และ 0.43 ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (0.32) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเทคโนโลยีส่งตรงไปยังการจัดการความรู้ (0.26) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม รองลงมาคือ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.47, และ 0.33 ตามลำดับ

2.3 ปัจจัยภาวะผู้นำ พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (0.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และภาวะผู้นำส่งตรงไปยังการจัดการความรู้ (0.39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ สติปัญญา รองลงมาคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ บุคลิกภาพ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.48, 0.39, และ 0.34 ตามลำดับ

2.4 ปัจจัยการจัดองค์การ พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (0.18) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ การจัดหน่วยงาน รองลงมาคือ การกำหนดโครงสร้างองค์การ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.46, และ 0.36 ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า อิทธิพลทางตรง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง 4 ตัวแปร เรียง ลำดับจากค่ามากไปหาน้อย คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ (LEAD) ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ (TECH) ปัจจัยการจัดองค์การ (ORGAN) และ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ (CULT) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.55, 0.32, 0.18 และ 0.01 ตามลำดับ อิทธิพลทางอ้อม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผ่านภาวะผู้นำ และ การจัดการองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.84 และ 0.33 ตามลำดับ (2) ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26 และ (3) ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดองค์การ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.39 อิทธิพลรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ตัวแปร และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 1 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปหาค่าน้อย คือ ปัจจัยภาวะผู้นำ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยการจัดองค์การ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.62, 0.58, 0.37 และ 0.18 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากจากแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสามารถสรุปในภาพรวมกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ 3 แนวทาง ประกอบด้วย

แนวทางที่ 1 พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร
สู่มาตรฐานวิชาชีพและเป็นมืออาชีพ

แนวทางที่ 2 พัฒนาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการความรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวทางที่ 3 พัฒนาผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ

อภิปรายผล

ปัจจัยภาวะผู้นำ พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานมากที่สุด (0.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการองค์การ (0.39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ สถิติปัญญา รองลงมา คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ บุคลิกภาพ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.48, 0.39, และ 0.34 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษา บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2548) ตลอดจน, Boyett H. and Boyett (1998) ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัจจัยภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ผู้นำมีความสำคัญต่อการดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ เป้าหมาย และเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้ ผู้บริหารต้องมุ่งมั่นที่จะบรรลุผลลัพธ์ของการจัดการความรู้ ต้องให้การสนับสนุนทรัพยากรงบประมาณ และเวลาอย่างพอเพียง แสดงภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานที่รับผิดชอบ และบุคลากรทั่วไป รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ผู้นำที่จัดการความรู้จะต้องให้การยอมรับสมาชิกทีมทุกคน เพื่อให้สมาชิกทีมมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีม มีการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้สมาชิกเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่มีความอบอุ่น และเป็นมิตร เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ศึกษา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์การ ปัจจัยที่สำคัญประการแรก คือ ภาวะผู้นำขององค์การ ซึ่งสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในองค์การ และในองค์การใดหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร อัตราความก้าวหน้าขององค์การก็จะชะลอตัวลง แม้จะมีทีมเข้าไปช่วยสนับสนุน ส่งเสริม และ กระตุ้น แต่ก็ยังไม่พียงเท่ากับผู้นำขององค์การเอง ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีกำลังในการขับเคลื่อนมากที่สุด

2. ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน (0.32) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการองค์การ (0.26) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม รองลงมา คือ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.47, และ 0.33 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ Marquardt (1996) และรัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม (2552) ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันนโยบายสำคัญประการหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ การเน้นความสำคัญของครูในการเขียนแผนการสอน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อยู่ด้วยเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสาเหตุสำคัญทางตรงที่ทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพ คือ ภาวะผู้นำ รองลงไป คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษา

ควรส่งเสริมพัฒนาผลผลิตต้นหลักสูตรการอบรมภาวะผู้นำ รวมถึงการอบรมการเรียนการสอนเทคโนโลยี การประเมินผลการเรียนการสอนเทคโนโลยี และการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารจัดการความรู้

2. เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล สำหรับโครงสร้างของโมเดล แสดงว่า ตัวแปรแฝงภายนอก ซึ่งเป็นตัวแปรสาเหตุ สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปร ภาวะผู้นำ การจัดการองค์การ และการจัดการ

ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงยืนยันได้ถึงความตรงของตัวแปรที่นำมาศึกษาจึงให้มีความมั่นใจในการพัฒนาปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ และปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรก และให้ตระหนักว่าปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในทางอ้อม ดังนั้นควรพัฒนาให้ผ่านปัจจัยอื่นโดยเฉพาะปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ ปัจจัยภาวะผู้นำ และปัจจัยการจัดการองค์การ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: จีวีดีเอ็ม เอ็กซ์เพรส. รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม. (2552). **การศึกษาการเคลื่อนไหวและเวลา**. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2552). **การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)**.
- Boyett J, Boyett JT. (1998). **The Guru Guide to the Knowledge Economy**. : The Best Ideas for Operating Profitably in a Hyper-Competitive World. New York : John Wiley & Sons, Inc., 2001.
- Marquardt, M.J. (1996). **Building the Learning Organization : A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success**. New York : McGraw-Hill.
- Beckman, T. (1999). **Knowledge Organization : What Every Manager Should Know**. St. Lucie / CRC Press. USA.